Jolsvai András

Eperszezon V.

10.

Reggeli után Zimmerl József végigjárta a birodalmát, aztán befogatott a homokfutóba, és elment a piacra. Valamelyik piacra, hogy pontosak legyünk: a hét elején jobbára a soroksárira, hét közben a lőrincire, szombaton meg a Duna-partira, amelyet az elmúlt években már a Vámház előtt tartottak, a rakparton. Soroksáron főleg tejterméket, Lőrincen gombát, vadat, a Duna-parton meg halat vásárolt.

Voltaképpen fölöslegesen. Hiszen ha akarta volna, egyetlen lépést se kellett volna tennie. A Zimmerlinek volt akkora híre a városban, hogy a kereskedők egymást sarkára taposva igyekeztek az ügyfelükké tenni, házhoz mentek, sőt, házhoz loholtak a portékáikkal, arról nem is beszélve, hogy a konyhai alapanyagok többsége a zöldségektől a lábasjószágokig megtermett a ház körül is. Zimmerl József mégis minden délelőttjét a piacokon töltötte mostanában, hivatalosan azért, hogy bővítse a kínálatot, hogy különlegességekre tegyen szert, és ezzel növelje a vendéglő – tovább már nem nagyon növelhető – hírnevét, a valóságban azért, hogy elmenekülj̈ön egy kicsit a kora elől.

Zimmerl József egy szerdai napon öregedett meg, három és fél évvel ezelőtt, este hét óra tájban. Annyi történt, hogy amikor leszedett egy megüresedett asztalt, és a használt poharakkal, tányérokkal, üres kenyérkosárral a tálcáján elindult a konyha felé, évtizedes rutinnal belepillantott a ruhatárral szembeni tükörbe. Sok ezerszer megtette már ezt, az egész mozdulatsor régen ösztönössé szelídült, arra szolgált csupán, hogy ellenőrizze, rendben van-e az öltözéke, nem csúszott-e félre a csokornyakkendő, nem kapott-e fel a frakk, nem gombolódott-e ki a mellény. Egyetlen pillanat volt az egész, Zimmerl József elégedetten konstatálta, hogy minden rendben, és már haladt is tovább, szinte lassítás nélkül.

De most, hogy belenézett a tükörbe, földbe gyökerezett a lába. Egy öregember nézett vissza rá.

Zimmerl Józsefet annyira megdöbbentette a látvány, hogy percekig csak állt, mozdulatlanul, azután előbb hátranézett, óvatosan, látja-e más is, amit ő lát, majd közelebb ment a tükörképéhez, és hosszan, elmélyülten nézte. Ö volt az, kétségkívül, ő, csak éppen elkeserítően és fájdalmasan öregen. A nyaka olyan volt, mint egy pulykáé, a haja mintha egyszerre elvékonyodott volna, a kézfeje májfoltos volt, és a két válla is előreesett, mint egy téli-

kabát, amit most vettek le a vállfáról. És ahogy ott állt, ijedten és elkeseredve, hirtelen megérezte azt a savanyú öregségszagot is, mely a hónaljából szivárgott át a fehér ingén. Zimmerl József azon az estén már nem is tért magához, elvétette a ritmust és a számokat, többet adott vissza és kevesebbet kért, meg se hallotta a vendégek kiáltásait, csak kóválygott föl-alá a birodalmában, mint akit szél ütött. Azon az éjszakán, életében először, az ágyban is csütörtököt mondott, amit Tívó Anna végtelen szeretete péntekké simogatott ugyan, de többé már nem lehetett úgy tenni, mintha minden folytatódhatna, mint régen.

Zimmerl Józsefnek egyetlen rossz szava se lehetett volna. Hatvanas évei közepén is túl járt akkor, más abban a korban már a hamut is mamunak mondja, ő meg eddig csak nevetett a suhanó éveken. Fiatalította a felesége, a tizenéves gyerekei, a munkája, társadalmi állása és fiatalították sokat próbált génjei. Meg folytonos jókedve, epikureus világszemlélete, és persze legendás szerencséje. Jó karban lévő középkorú úr – mondották róla, akik először látták, és összecsapták a kezüket csodálkozásukban, amikor megtudták, hogy már nagypapa. (Nem tőle tudták meg, legyen elég annyi.) És Zimmerl József is éppen így gondolt magára. Egy férfi, egy családfő, egy virilista, akinek még rengeteg dolga van ezen a földön. Hiszen mióta kiderült, hogy szegény Franzl nem lesz alkalmas a stafétabot átvételére, meg kell várnia, míg a következő generáció felnő, hogy valaki a helyére álljon. Az pedig még két évtized, legalább.

Zimmerl József nem félt semmitől. Se a háborútól, se a járványoktól, se a vadállatoktól, se a konkurrenciától, se az adóhivataltól. Zimmerl József nem félt még a haláltól sem.

De az öregségtől, attól rettegett. El sem tudta képzelni magát tehetetlen, tutyimutyi, fogatlan vénembernek, aki naphosszat csak ül egy karosszékben, plédekkel takarva, kenyérhajat majszol és várja, hogy kitolják a napra. El se tudta képzelni, hogy ne tevékeny családfő legyen, hanem valami jobb napokat látott rokon, egy mellékszereplő. El se tudta képzelni, hogy ez vele is megtörténhet.

Hát most megtörtént. Zimmerl József első gondolata az volt, hogy főbe lövi magát, nem várja meg, hogy más is lássa, amit ő lát. Aztán azt gondolta, megpróbál menekülni az öregség elől. Régi szokásait elevenítette föl, eljárt biliárdozni, vadászni, tarokkozni, hosszú sétákat tett a budai hegyekben, fiatalokkal barátkozott. És nem nézett többé tükörbe.

Persze, hogy a menekülés egyik formája volt ez a délelőtti piacozás is. A kofák szemében ő változatlanul a Zimmerl úr maradt, a jómódú vendéglős, egy igazi törzsvevő, ők nem a nyakát meg a vállát, meg a

májfoltos kezét nézték, hanem a vásárlásai összegét, és annak fényében adták meg neki a tiszteletet.

Hiába, a buksza nem öregszik, gondolta ilyenkor.

11.

Franzlnak mindössze az volt a feladata délelőtt, hogy megterítse az asztalokat. Mindenki másnak alig egy fél órába került volna mindez, de Franzl három-négy órát is elszöszögött a terítéssel. Az apja megtiltotta neki, hogy egyszerre négynél több tányért és poharat vegyen a kezébe, amit a fiú úgy értelmezett, hogy se többet, se kevesebbet nem szabad megemelnie. Telente húsz, nyaranta harminc asztalt kellett megterítenie, és ő – voltaképpen akaratlanul – egy egészen sajátos metódust dolgozott ki a feladatra. A ruhatárral szemben, a nagytükör mellett plafonig érő beépített szekrényben pihentek a tiszta abroszok, konyharuhák, törlőrongyok. Franzl az abroszokra is érvényesítette a négyes szabályt, egyszerre csak annyit vett magához azokból is – hét közben piros kockás vászon, hét végén fehér damaszt abrosz járta – s a csomagokat letette minden negyedik asztal közepére. Telente ez nem is jelentett problémát, nyáron viszont igen, hiszen a harminc nem volt néggyel osztható. Franzlnak bele is tört a bicskája a feladatba, mert sem az nem jutott eszébe, hogy utolsó alkalommal csak két, sem az, hogy hat abroszt vigyen magával, így, amikor az abroszokat mind leterítette a megfelelő asztalokra, még mindig maradt két fölöslege. Sokáig tanácstalan volt, mit is kezdjen velük, végül úgy járt el, hogy a kert két legtávolabbi asztalára helyezte őket. Ezeket aztán a törzsközönség el is nevezte dupla abroszos asztaloknak, s ha rezervációra került sor, csak annyit mondtak, a bal oldali dupla abroszos asztalt kérik.

Amikor az abroszokkal végzett, jöhettek a tányérok, kanalak, kések. A négyes szabály az eszcájgra nem vonatkozott ugyan, Franzl mégis kötelezőnek ismerte el önmagára nézve. Itt úgy járt el, hogy a tálalószekrényekből – ezek a nagyterem rövidebb száránál kaptak helyet, az ajtó két oldalán – előbb mindent kihordott a legtávolabbi asztalra, aztán onnan szervezett vissza tányért, evőeszközt a saját helyére. Egy kívülállónak talán túlságosan bonyolultnak tűnhetett ez az eljárás, s meglehet, a logikája sem volt kristálytisztán felismerhető, de a Zimmerl-család tagjai már régen megszokták, hogy a Franzl más szögből nézi a világot, mint az egyszerű halandók, s tudomásul vették a furcsaságait. (Igaz, egyszer Lojzika megkérdezte a bátyját, mi az oka ennek a különös feladatmegoldásnak, és akkor Ferenc nagyon komolyan és nagyon hosszan elmagyarázta, hogy ez

az egyetlen logikus cselekvéssor, és ő lepődött meg a legjobban, amikor a húga felvetette neki, hogy lehetne másképp is.)

A poharak már komoly kihívást jelentettek. Egyfelől, mert bár a fiú szigorúan betartotta a négyes szabályt itt is, azért egy-két pohár csak kihullott a kezéből, ahogy a köreit rótta. (Talán azért, mert sosem választotta a legbiztonságosabb megoldást, azt tudniillik, hogy mindkét kezébe két pohár kerüljön egyszerre, hanem csökönyösen ragaszkodott a három-egyes arányhoz, igaz, váltogatva a jobb-és balkézre mért terhelést. Három pohár egy kézben, menet közben, nem jelentett túl nagy biztonságot, nem csoda, hogy nem értek célba mindig.) Ez nemcsak az üvegneműben esett kárt jelentette, hanem komoly időveszteséget is. Merthogy Franzl nagyon akkurátusan szedte össze az eltört cserepeket, megszámolta és egy papírzacskóba gyűjtötte őket, s ha látványra kevesellte a gyűjteményt, negyedórákig kutatott a széklábak között, míg meglelte a hiányzó darabot. De ha a töréskárt megúszta is a szála, a terítési képlet bizony gyakran kibicsaklott. Franzl ugyanis hosszú évek kemény tanulásával hibátlanul elsajátította, minek hova kell kerülnie az asztalon, hogy mi az eszcájg helyes sorrendje, hogy hol állhat a vörösboros pohár, hogy essék kézre a desszertvilla, hova a pezsgős, ha kérdezték, fel is mondta az egészet hibátlanul, de a megvalósításba mégis hiba csúszott. Sajátos hiba, ráadásul. Tudniillik, amíg volt ereje koncentrálni a feladatra, nem volt semmi baj, de amikor elfáradt, amikor lankadt a koncentrációja, kibújt belőle a balkezesség, és mindent fordítva tett föl, mint ahogy kellett volna: a terített asztal éppen a tükörképe lett a helyesnek. (Egyébként pontosan ez történt vele, amikor evett. Bár tudta és jól alkalmazta a helyes evőeszköz használatot, jobb kézzel nyúlt a késért és ballal a villáért, amikor belefáradt a folytonos megfelelésbe, hirtelen kezet váltott. Nem lázadásból, dehogy, az ilyesmi Zimmerl Ferencnek egész életében nem jutott volna eszébe, nem, csupán ösztönszerűleg. Az anyja ilyenkor szelíden kijavította a hibát egy ideig, de aztán hagyta a csudába – vagy inkább, ahogy ő fogalmazott, elengedte.)

A végére maradtak a szalvéták. A kor divatja szerint eleinte a Zimmerliben is piramisra hajtogatták őket, és a villa meg a vizespohár közé helyezték el, de Franzlnak ez túlságosan bonyolult feladat lett volna. Neki maradt a háromszög, a villa alatt. Az ment, igaz, az is balkezesen, így aztán az átfogó esett a tányér irányába, de annyi baj legyen, gondolták a családtagok. Franzl azonban, sajnos, nem így gondolta, s mivel elégedetlen volt az eredménnyel, megpróbálta kikísérletezni azt a megoldást, amelyben, ha balkézről hajtogat, akkor is ugyanarra az eredményre jut, mint a jobbkezes emberek. Ehhez azonban már a Bolyai-univerzum isme-

rete kellett volna, meg az, hogy a párhuzamosok már az ebédlőasztal szélén metsszék egymást, de Zimmerl Ferenc, bizony, az euklidészi geometriával is épp csak köszönőviszonyban volt, az eredmény tehát nem lehetett kétséges. Franzl hosszú, reménytelen küzdelem után végül feladta a harcot, és visszavonult. (És akkor a lányok meg az anyja bezúdultak a nagyterembe – vagy kizúdultak az udvarra – és seperc alatt kisimították a terítékek ráncait.)

Ha maradt még ideje délig, Franzl hátrasétált a baromfiudvarra, hátát egy diófának támasztotta, és csöndesen elnézegette, ahogy a tyúkok magok után kaparásznak, ahogy a kakas szemét udvartartásán tartva rekedten szétkukorékolja a gigáját, ahogy a pulykák eltüntetik a fejüket a szárnyuk alatt (ezért időnként irigyelte őket), vagy ahogy a libák összekapnak egy másodlagos frissességű kukoricaszemen. Franzl sosem tudta megunni ezt a látványt. De a kedvencei a nyulak voltak. A nyúlketrecekhez egészen hátra kellett sétálni, a málnabokrok mögé, ha az ember leheveredett a fűbe – és Franzl-zal gyakran előfordult az ilyesmi – egészen eltűnhetett a fürkésző szemek elől. A fiú a könyökére támaszkodott, és nézte a nyulakat, akik apró ketreceikből bölcsen szemlélték a világot, miközben nem szűntek meg mozgatni orrocskájukat. (Franzl ezt a mozdulatot kisebb korában nagyon mulatságosnak találta, és igyekezett utánozni is: egy időben egészen jól ment, bár nem aratott vele nagy sikert.) Gyakran megesett, hogy kiemelt egy-egy nyulat a ketrecéből, előbb hagyta, hadd szaladgáljon körbe-körbe a friss fűben, aztán szelíden az ölébe vonta, és simogatni kezdte: a nyulak, mintha csak macskák volnának, halk dorombolással nyugtázták a dolgot. (Zimmerl Ferenc nem szerette a macskákat, számító, álságos lényeknek tartotta őket, akik csak a haszon reményében hízelegnek az embernek – bezzeg a nyulak őszinték, nyíltak és egyszerűek, mint ő.)

Háromnegyed tizenkettőkor kis harang jelezte a bejárat mellől, hogy a Zimmerli rövidesen kinyit, Franzl sóhajtott egy nagyot, elbúcsúzott a nyulaktól, és elindult, hogy csokornyakkendőt kössön, pincérkabátot öltsön, egy hangerlit tegyen a karjára (nem a jobb karjára, hanem a balra!), és derekát kissé meghajlítva megkérdezze, mivel szolgálhat.

Hogy olyan legyen ő is, mint a többiek.